

Kötülük Problemi ve Tanrı'nın Varlığı

Doç. Dr. Enis Doko ile Felsefi Bir Yolculuk

Kaynak: Bilkent Felsefe Söyleşileri

Çelişki Nerede?

Eğer engellemek istiyor
ama gücü yetmiyorsa:
Güçsüzdür.

Eğer gücü yetiyor
ama istemiyorsa:
Kötü Niyetlidir.

Eğer hem gücü yetiyor
hem istiyorsa:
Kötülük Neden Var?

Tanımlar

Doğal Kötülük:
Deprem, hastalık
(İrade dışı).

Ahlaki Kötülük:
Savaş, suç
(İnsan iradesi).

Mantıksal Problem vs. Delilsel Problem

Mantıksal Problem

Plantinga'nın Çözümü:
"Tanrı var" ve "Kötülük var" önermeleri mantıksal olarak çelişmez. Bir kare aynı zamanda daire olamaz, ama Tanrı ve kötülük mantıksal olarak aynı evrende bulunabilir.

Delilsel Problem (Asıl Tehdit)

Kötülük, Tanrı'nın yokluğuna dair mutlak bir kanıt değil, ihtimali düşüren bir delildir (emare).

Şehrin Kralı Analogisi

Zengin ve merhametli bir Kralın yönettiği şehirde halk açlıktan ölüyorsa, bu durum Kralın iyiliğine dair şüphe (delil) oluşturur.

Yanlış Çıkış: "Ateistler Kötülüğü Tanımlayabilir mi?"

Savunma: "Tanrı yoksa nesnel ahlak yoktur. Ateistler acıya nesnel olarak 'kötü' diyemez, bu yüzden problem geçersizdir."

GEÇERSİZ ARGÜMAN

- **"Saptırma (Red Herring):"** Ateistler de acıyı tanır ve deneyimler.
- **"İçsel Eleştiri:** Ateist şunu sorar: "Sizin inandığınız Tanrı tanımına göre bu acı bir çelişki değil mi?"
- **"Tarihsel Gerçek:** Kutsal kitaplar, vahiy gelmeden önce de insanların kötülüğü ayırt edebildiğini kabul eder.

Şüpheli Teizm: “Göremediğimiz Sebepler”

Noseeum Argümanı: Bir gerekçeyi "görmememiz", o gerekçenin "yok olduğu" anlamına gelmez.

Kasparov Analjisi: Satranç bilmeyen biri, Kasparov'un vezirini feda etmesini hata sanabilir. Oysa büyük usta 10 hamle sonrasında ve zaferi görmektedir.

Çocuk ve Doktor: Aşı olan çocuk acı çeker ve nedenini anlamaz. Bizim Tanrı'nın planı karşısındaki konumumuz, çocuğun doktor karşısındaki konumu gibidir.

Şüpheciliğin Bedeli: Ahlaki Felç

Şüpheci Teizm mantıksal olarak tutarlıdır ancak tehlikeli bir teolojik bedeli vardır.

- ❖ **Güven Sorunu:** Eğer Tanrı'nın "kötü görünen" fiillerinin arkasında gizli iyi sebepler varsa, O'nun "iyi görünen" fiillerine (veya Vahye) nasıl güvenebiliriz?
- ❖ **Ahlaki Belirsizlik:** Belki de Tanrı bize yalan söylüyordur ve bunun arkasında bilmediğimiz "iyi" bir sebep vardır?
- ❖ **Sonuç:** Bu yaklaşım, iyi ve kötüyü ayırt etme yetimizi bozar ve "Her şeyde bir hayır vardır" diyerek kötülükle mücadeleyi anlamsızlaştırabilir.

Geleneksel Yanıt 1: Ceza ve Karma Teodisesi

Tez: Kötülük, işlenen günahların cezasıdır veya toplumu ıslah etmek için ilahi bir araçtır.

Neden Yetersiz?

Masumların Acısı: İnsanlık tarihinden milyonlarca yıl önce acı çeken hayvanlar veya genetik hastalıkla doğan bebekler neyin cezasını çekmektedir?

Adalet İlkesi: Suç şahsidir. Adem'in işlediği bir günahın bedelini (Asli Günah) bizim ödememiz adil değildir.

Geleneksel Yanıt 2: Ruh Yapma (Soul-Making)

Tasavvuf John Hick İbn Sina

Zorluklar karakteri olgunlaştırır. Tehlike olmadan cesaret, yokluk olmadan cömertlik kazanılamaz.

The Critique

Yıkıcı Travmalar: Bazı acılar (ağır çocukluk travmaları) karakteri geliştirmez, aksine insanı ruhen ve zihnen yok eder.

Araçsallaştırma Sorunu: Bir insanın ruhsal gelişimi için başka bir insanın feci şekilde acı çekmesi (kurban edilmesi) ahlaki olarak sorunludur.

Geleneksel Yanıt 3: İmtihan ve Özgür İrade

Özgür İradenin Bedeli

Ahlaki kötülük, özgür iradenin zorunlu bir sonucudur.

Doğa Yasaları

İradenin anlamlı olması için evrenin öngörülebilir olması gerekir. Ateş her zaman yakıcı olmalıdır. Yerçekimi her zaman çekmelidir.

Sonuç

Doğal kötülükler (depremler, yangınlar), özgür iradenin işlemesi için gereken bu sabit düzenin yan etkileridir.

İmtihan Teodisesinin Sınırları

Critique 1: Tanrı'nın Bilgisi

Eğer Tanrı (Alim-i Mutlak) sonucun ne olacağını zaten biliyorsa, neden bizi bu kadar ağır bir sınava sokuyor? (Cevap: Kulun kendine şahitliği).

Critique 2: İmtihanın Şiddeti

İmtihan için bu kadar yıkıcı acılar şart mıydı? Adem'in imtihanı sadece bir 'meyve' idi, kanser veya işkence değildi.

Milyarlarca galaksinin olduğu evrende, bu gezegendeki acının miktarı bir 'test' için orantısız görünmektedir.

Çözüm: Çoklu Evrenler Teodisesi

Perspektif Değişimi: Soru 'Neden bu kötülük?' değil, 'Tanrı hangi evrenleri yaratır?' olmalıdır.

Enis Doko'nun Tezi: Tanrı sonsuz cömert ve yaratıcıdır. O, sadece 'En Mükemmel' olanı değil, '**Var olmayı hak eden**' (İyilik > Kötülük) tüm olası evrenleri yaratır.

Varlık, Yokluktan İyidir

Tanrı, içinde kötülük barındırsa bile, toplamda iyiliğin baskın olduğu her senaryoyu gerçeğe dönüştürür.

Eğer Tanrı bu evreni yaratmasaydı, buradaki 100 birimlik iyilik (aşk, neşe, keşif) hiç yaşanmamış olacaktı.

Sonuç: Bizim evrenimiz 'Tek ve En İyi' evren olmak zorunda değildir; iyiliğin baskın olduğu trilyonlarca evrenden sadece biridir.

Kötülük: Varoluşun Bedeli (Vergisi)

Paket Anlaşma: Bu evren, belirli fizik yasaları ve tarihsel olaylar zinciriyle bir bütündür.

Kimlik Problemi: 'Tanrı neden şu depremi engellemedi?' sorusu hatalıdır. Eğer Tanrı o fay hattını yok seydi, tarih değişirdi ve **biz** (bu spesifik halimizle) doğmazdık. Başka varlıklar doğardı.

Özet: Bu dünyadaki acılar, bizim var olabilmemiz için ödenmesi gereken zorunlu bir 'varoluş vergisidir'.

Sonuç: Kozmik Cömertlik

1. Geleneksel yanıtlar (İmtihan, Ruh Yapma) yapbozun sadece parçalarıdır.
2. Şüphecilik, ahlaki netliği bozduğu için risklidir.
3. Çoklu Evrenler teorisi, Tanrı'nın sonsuz yaratıcılığını ve cömertliğini gösterir.

Belki en mükemmel evrende değiliz, ama var olduğumuz için Tanrı'nın cömertliğinin bir parçasıyız. Varoluşumuz, kusurlarına rağmen bir armağandır.